

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN - POLONIA

VOL.LX, SUPPL. XVI, 121

SECTIO D

2005

Akademia Medyczna w Gdańsku, Wydział Lekarski, Oddział Pielęgniarstwa¹
Medical Academy of Gdansk, Faculty of Medicine, Nursing Division
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Collegium Medicum w Bydgoszczy²
Nicolaus Copernicus University in Torun, Collegium Medicum in Bydgoszcz

REGINA GIL¹, ANDRZEJ DZIEDZICZKO², GRAŻYNA TATUR¹

The self-assessment of health of secondary schools' students

Samocena zdrowia uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

W analizach dotyczących oceny stanu zdrowia coraz częściej stosowane są subiektywne miary zdrowia- jego samocena i występowanie dolegliwości bólowych. Badania oparte na subiektywnych ocenach uczniów ankietowanych w zasadzie nie są badaniami obiektywnymi ale stanowią odzwierciedlenie ogólnego samopoczucia młodzieży w badanych szkołach [1].

Badania miały na celu ocenę postrzegania swego zdrowia przez uczniów gimnazjum i uczniów szkół ponadgimnazjalnych w zależności od typu szkoły.

MATERIAŁ I METODY

W badaniach uczestniczyło 1017 uczniów w wieku od 13-19 lat. Ze spisu szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych uzyskanych z Starostwa Powiatowego i Urzędu Miasta Iława, do badań wylosowano 4 szkoły: Gimnazjum nr 2, Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego, Zespół Szkół im. Bohaterów Września 1939 r. (klasy techniczne), Zasadniczą Szkołę Zawodową. Spośród wymienionych szkół metodą warstwową wylosowano niektóre klasy. Badania przeprowadzono w toku zajęć dydaktycznych, po poinformowaniu uczniów o celu badań. W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Technika badawczą była anonimowa ankieta audytoryjna. Wyniki poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego Excel i programu Statistica w wersji 5.0.

WYNIKI

1.Samocena zdrowia

Ocena własnego zdrowia

Uczniowie w większości (43,10%) czują się tylko "częściowo zdrowi". W gimnazjum liczba uczniów, którzy czują się zdrowi stanowi 2,14%, częściowo zdrowi - 48,72%, a nie czują się zdrowi - 49,15%. W szkole zawodowej uczniowie czują się zdrowi w 32,22% przypadków, w 29,71% przypadków czują się częściowo zdrowi, a w 38,08% przypadków nie czują się zdrowi. W technikum w 28,52% przypadków uczniowie czują się zdrowi, w 50,35% przypadków częściowo zdrowi, a w 21,13% przypadków nie czują się zdrowi. W liceum w 52,53% przypadków uczniowie czują się zdrowi, w 42,41% przypadków częściowo zdrowi, a w 5,06% przypadków uczniowie nie czują się zdrowi. Poczucie zdrowia wśród badanych uczniów zależało od typu szkoły ($p < 0,001$) (tabela 1).

Tabela 1. Ocena własnego zdrowia w zależności od typu szkoły

Czy czujesz się zdrowy?	Gimnazjum		Zawodowa		Technikum		Liceum		Ogółem
	N	%	N	%	N	%	N	%	%
Tak	5	2,14	77	32,22	81	28,52	135	52,53	29,39

Częściowo	114	48,72	71	29,71	143	50,35	109	42,41	43,10
Nie	115	49,15	91	38,08	60	21,13	13	5,06	27,51

Test $X^2=222,632 > 12,59 = X^2_L$ ($p < 0,001$)

Ocena własnego zdrowia w porównaniu z rówieśnikami

W porównaniu z rówieśnikami najczęściej własne zdrowie uznawali za bardzo dobre uczniowie szkoły zawodowej (52,14%), znacznie rzadziej uczniowie liceum (25,68%) i technikum (20,77%), a najrzadziej uczniowie gimnazjum (2,14%). Na tle rówieśników, swoje zdrowie jako dobre najczęściej uznawali uczniowie liceum (47,86%) i technikum (46,48%), znacznie rzadziej uczniowie szkoły zawodowej (20,09%), a najrzadziej uczniowie gimnazjum (9,40%). W porównaniu do rówieśników, najczęściej swoje zdrowie uznawali za złe uczniowie gimnazjum (26,07%), rzadko natomiast uczniowie szkoły zawodowej (4,27%), technikum (2,46%) i liceum (1,56%). Najczęściej w porównaniu z rówieśnikami swoje zdrowie uznawali za przeciętne uczniowie gimnazjum (62,39%), znacznie rzadziej uczniowie technikum (30,28%), liceum (24,90%) i szkoły zawodowej (23,50%). Ocena własnego zdrowia w porównaniu ze zdrowiem rówieśników zależała od typu szkoły ($p < 0,001$) (tabela 2).

Tabela 2. Ocena własnego zdrowia na tle rówieśników w zależności od typu szkoły

Stan zdrowia w porównaniu z rówieśnikami oceniam jako	Gimnazjum		Zawodowa		Technikum		Liceum		Ogółem
	N	%	N	%	N	%	N	%	%
Bardzo dobry	5	2,14	122	52,14	59	20,77	66	25,68	24,98
Dobry	22	9,40	47	20,09	132	46,48	123	47,86	32,11
Przeciętny	146	62,39	55	23,50	86	30,28	64	24,90	34,79
Zły	61	26,07	10	4,27	7	2,46	4	1,56	8,13

Test $X^2=396,80 > 16,91 = X^2_L$ ($p < 0,001$)

Ocena własnej sprawności fizycznej w porównaniu z rówieśnikami

W porównaniu z rówieśnikami swoją sprawność fizyczną jako bardzo dobrą najczęściej oceniali uczniowie liceum (25,90%), rzadko uczniowie technikum (7,80%) i szkoły zawodowej (6,72%), a najrzadziej uczniowie gimnazjum (2,16%). Najczęściej, w porównaniu do rówieśników, swoją sprawność fizyczną uznawali za dobrą uczniowie liceum (59,76%) i szkoły zawodowej (46,64%), rzadziej uczniowie technikum (32,27%) i gimnazjum (22,08%). Za przeciętną, swoją sprawność fizyczną najczęściej uznawali uczniowie gimnazjum (62,34%), rzadziej uczniowie technikum (48,58%) i szkoły zawodowej (42,02%), a najrzadziej uczniowie liceum (11,16%). W porównaniu do rówieśników, najczęściej swoją sprawność fizyczną uznawali za złą uczniowie gimnazjum (13,42%) i technikum (11,35%), rzadko uczniowie szkoły zawodowej (4,62%) i liceum (3,19%).

Samocena uczniów własnej sprawności fizycznej, w porównaniu z rówieśnikami, zależała od typu szkoły ($p < 0,001$) (tabela 3).

Tabela 3. Ocena własnej sprawności fizycznej w porównaniu z rówieśnikami w zależności od typu szkoły

W porównaniu z rówieśnikami moja sprawność fizyczna jest	Gimnazjum		Zawodowa		Technikum		Liceum		Ogółem
	N	%	N	%	N	%	N	%	%
Bardzo dobra	5	2,16	16	6,72	22	7,80	65	25,90	10,78
Dobra	51	22,08	111	46,64	91	32,27	150	59,76	40,22
Przeciętna	144	62,34	100	42,02	137	48,58	28	11,16	40,82
Zła	31	13,42	11	4,62	32	11,35	8	3,19	8,18

Test $X^2=231,78 > 16,92 = X^2_L$ ($p < 0,001$)

OMÓWIENIE

W sensie somatycznym, dojrzewająca młodzież znajduje się w najkorzystniejszym i najzdrowszym okresie, o czym świadczą: najniższe wskaźniki umieralności, zmniejszona zapadalność na choroby ostre i zakaźne. Jednak, dojrzewanie płciowe i związane z nim trudności powodują, że pod względem zdrowia psychicznego, a zwłaszcza emocjonalnego, nie jest to okres korzystny [3]. Pojawiają się trudności społeczne, kłopoty z nauką, trudności w rozwiązywaniu problemów spo-

łącznych, włącznie ze sprawowaniem kontroli nad emocjami, nieprzystosowawcze relacje w rodzinie, niska samoocena i inne dysfunkcjonalne przekonania dotyczące własnej osoby i innych ludzi.

W oparciu o próby samooceny zdrowia przez uczniów, wyłania się spostrzeżenie, że niezależnie od typu szkoły, uczniowie w ponad 43% czuli się tylko "częściowo zdrowi". Podobne wyniki, potwierdzające to spostrzeżenie, uzyskano w ogólnopolskich badaniach przeprowadzonych w latach 1990/94 przez Woynarowską i wsp. [3,4], a w 1996 r przez Główny Urząd Statystyczny [2].

Wyniki zawarte w Raporcie GUS wykazały, że 71% badanych oceniło własne samopoczucie jako dobre, około 21% jako średnie, a około 7% jako złe. Badania własne, które przeprowadzono w 2001 roku, różnią się wyraźnie od cytowanych wyżej, ponieważ badani uczniowie najczęściej, bo w ponad 40% przypadków, oceniali swoje samopoczucie jako przeciętne i średnie, a w ponad 37% przypadków jako dobre. Najczęściej swoje zdrowie za dobre uznawali uczniowie liceum (około 48%) i technikum (ponad 46%), znacznie rzadziej uczniowie szkoły zawodowej (ponad 20%) i najrzadziej uczniowie gimnazjum (ponad 9%).

W porównaniu z rówieśnikami najlepiej swoją sprawność fizyczną oceniali uczniowie liceum, którzy w około 26% przypadków uznali ją za bardzo dobrą. Wydaje się prawdopodobne, że na taką ocenę miała wpływ ranga szkoły, upoważniająca do wysokiej oceny własnej wartości i wiary w siebie.

WNIOSKI

1. Szczegółowa analiza uzyskanych wyników prowadzi jednoznacznie do wniosku, że postrzeganie swojego zdrowia zdecydowanie częściej pozytywnie przejawiane było przez uczniów liceum niż uczniów gimnazjum. Dlatego, takie wyniki badań w pełni uzasadniają potrzebę otoczenia gimnazjalistów szczególną troską i opieką ze strony wychowawców, nauczycieli, pedagogów, psychologów i rodziców.
2. Należałoby uznać za celowe wdrażanie w szkołach własnych programów prozdrowotnych uwzględniających typ szkoły, z uwagi na istotne różnice w postrzeganiu swojego zdrowia między uczniami różnych typów szkół.
3. Badania ujawniły potrzebę zaktywizowania środowiska medycznego do uczestnictwa w programach prozdrowotnych na terenie szkół, a zwłaszcza szkół gimnazjalnych i zawodowych.

PIŚMIENNICTWO

1. Kawczyńska-Butrym Z.: Zdrowie jako kategoria analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców osiedli.W: Mieszkańcy Osiedli byłych pegeerów o swojej sytuacji życiowej-raport z badań. SQL, Olsztyn 2001.
2. Stan zdrowia ludności Polski. Raport GUS, Departamentu Badań Demograficznych, Warszawa 1997, 3, 36-46.
3. Woynarowska B.: Zdrowie młodzieży szkolnej w Polsce i w innych krajach. Instytut Matki i Dziecka, Warszawa 1996.
4. Woynarowska B., i wsp.: Zachowania zdrowotne młodzieży szkolnej w Polsce. Instytut Matki i Dziecka, Warszawa 1993.

STRESZCZENIE

Celem badań było określenie, jaka jest samoocena zdrowia uczniów w zależności od typu szkoły.

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Technika badawczą była anonimowa ankieta audytoryjna. Ze spisu szkół ponadpodstawowych, pozyskanego z Urzędu Powiatowego i Urzędu Miasta w Iławie, do badań wybrano losowo 4 szkoły, a następnie klasy. Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 1.017 uczniów, w wieku od 13-19 lat, wybranych metodą losową.

Wyniki badań własnych wykazały, że ponad 43% uczniów czuje się tylko "częściowo zdrowi". Na pytanie „czy czujesz się zdrowy” twierdząco odpowiedziało: 2,14% gimnazjalistów, 32,22% uczniów szkoły zawodowej, 28,52% uczniów technikum i 52,53% licealistów. W całej populacji badanych swoje samopoczucie jako dobre uznało ponad 37% badanych, za przeciętne – 40,21% i złe 22,6%. Najczęściej swoje zdrowie w porównaniu z rówieśnikami oceniali jako dobre uczniowie liceum (około 48%) i technikum (ponad 46%), znacznie gorzej uczniowie szkoły zawodowej (ponad 20%) i gimna-

zjawił 9,40%. Z ogólnej liczby badanych najczęściej deklarowaną przez uczniów dolegliwością w ostatnich 2-3 miesiącach był ból głowy (ponad 62%).

Analiza wyników badań wskazuje na to, że co drugi licealista pozytywnie ocenia swój stan zdrowia, a jedynie co 50 gimnazjalista twierdzi, że jest zdrowy. Takie wyniki badań w pełni uzasadniają potrzebę otoczenia gimnazjalistów szczególną troską i opieką ze strony wychowawców, nauczycieli, pedagogów, psychologów i rodziców.

SUMMARY

The aim of the research was to determine in what way students' self-assessment of health depended on the type of a secondary school they attended.

The method of diagnostic soundings was used in the examination. Anonymous auditor questionnaire was the examination technique. Out of the records of secondary schools of Ława Town and District Councils, 4 schools, then classes, were chosen at random to be examined. Representative group of 1017 students aged 13-19 chosen at random was examined.

The results have revealed that over 43% of the students feel only 'partially healthy'. The question: 'Do you feel healthy?' was answered affirmatively by 2,14% of gimnazjum students, 32,22% of szkoła zawodowa students, 28,52% of technikum students, and 52,53% of liceum students. In comparison to their peers, the students of liceum and technikum most often evaluated their health as good (48% and over 46% respectively), whereas in the case of szkoła zawodowa and gimnazjum students the results were much worse (over 20% and 9,40% respectively).

Analysis of the research results reveals that one out of two liceum students positively assesses his/her health condition, whereas only one out of fifty gymnasium students claims to be healthy. Such research results truly justify the need for gymnasium students to be treated with an exquisite concern and care by teachers, pedagogues, psychologists and parents.